

Ouders, school en kind: samen één lijn

Casusreeks Schoolmaatschappelijk werk

Ontwikkeld door Paul P.J. Overvoorde, programmaleider IZW, i.s.m. Els Boon, schoolmaatschappelijk werker bij Kontext (Haarlem en Zuid-Kennemerland). Dit studiemateriaal, bedoeld voor studenten hbo (School) Maatschappelijk werk en voortgezette opleidingen voor schoolmaatschappelijk werk, is ontwikkeld in het kader van het onderzoeksprogramma 'Intrapreneurship in Zorg en Welzijn' (IZW).

Deze casus behoort als studiemateriaal bij het boek *Ondernemen In Welzijn*, Hoofdstukken 6 en 7 (uitgeverij www.eburon.nl)

Inleidende opmerkingen

Het casustraject dat hier in fasen beschreven staat, heeft betrekking op het schoolmaatschappelijk werk. Dit beroep brengt vanuit de invalshoek van maatschappelijk werk ondersteuning aan school, ouders en kinderen als op school blijkt dat het met de ontwikkeling van de kinderen niet goed gaat. Ook bij deze benadering wordt het individuele kind in principe benaderd vanuit de systeemgedachte: er zijn in principe veel beïnvloeders en beïnvloedende factoren om hem of haar heen die een oorzakelijke rol kunnen spelen bij het afwijkende gedragspatroon. Ook de relaties tussen juffen en meesters en de kinderen, en hun opstelling ten opzichte van de ouders kunnen kansen en belemmeringen scheppen bij het oplossen van het probleem. Binnen dit veld van relaties werkt de schoolmaatschappelijk werker. Lees vooraf als een inleiding op het beroep het interview met een schoolmaatschappelijk werker (bijlage 1), die ook deelnam aan het IZW-onderzoek en met wie deze casusreeks is gemaakt.

Het traject loopt van een aanmelding van twee leerlingen bij het schoolmaatschappelijk werk tot de overdracht van een van hen met zwaardere problemen aan een andere hulpverleningsinstelling. Bij die overdracht houdt in principe de bemoeienis van de schoolmaatschappelijk werker op. Voorafgaand wordt een beeld geschetst van de zorg- en ondersteuningsstructuur en de rol van de maatschappelijk werker daarin. Daarna komt de concrete casus aan de orde in een reeks van stappen die moeten worden gezet om te ondersteunen en dit zo optimaal mogelijk te maken.

Aanmeldingsfase bij het schoolmaatschappelijk werk in de school

De aanmelding van een leerling kan op verschillende manieren verlopen. Dit hangt af van de gemeente, en van de manier waarop aan het schoolmaatschappelijk werk vorm is gegeven. Sommige scholen kunnen incidenteel consulteren en aanmelden; dit gaat per e-mail of per telefoon. Schoolmaatschappelijk werk komt dan alleen in de school als er een hulpverleningstraject loopt. In sommige gemeenten zit het schoolmaatschappelijk werk ook in het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) of participeert het in een Zorg en Advies Team (ZAT). Dat is een team dat op gemeentelijk niveau structureel overleg heeft en waarbij meerdere disciplines aanwezig (kunnen) zijn. Bureau Jeugdzorg schuift bijvoorbeeld aan of de coördinator van het Centrum Jeugd en Gezin (CJG), en in sommige gevallen de lokale MEE-organisatie.

In deze casus wordt de consultatievraag vanuit school besproken in het zorgoverleg van de school. Op basis van zo'n bespreking kan besloten worden om een leerling voor het schoolmaatschappelijk werk aan te melden. Over zo'n aanmelding gaat het hier.

Het zorgoverleg is een structureel overleg dat 4 x per jaar plaatsvindt binnen de school en deel uitmaakt van de zorgstructuur op een school. Op dat overleg worden van de leerlingen waarmee problemen zijn, de ervaringen met hen en hun gegevens ingebracht en besproken. Op de meeste scholen in Zuid-Kennemerland wordt het zorgoverleg gehouden door de schoolverpleegkundige (SVP'er) en de intern begeleider (IB'er). Hier schuiven dus niet andere disciplines aan, zoals bij het ZAT-overleg op gemeentelijk niveau wel het geval is. Aanschuiven van leerkrachten om de situatie rondom de leerling toe te lichten is mogelijk en wenselijk, maar dit blijkt in de praktijk niet altijd haalbaar. Soms neemt de directeur deel aan de bespreking. Per situatie maar ook per school is dit verschillend. Op sommige scholen is het mogelijk voor de schoolmaatschappelijk werker om structureel daaraan deel te nemen, omdat de gemeente hiervoor betaalt.

Het doel van het zorgoverleg is het structureel volgen van kinderen waarmee leer- of gedragsproblemen zijn. De GGD bouwt via de schoolverpleegkundige verder aan het dossier van het kind, en kan dossiers opvragen van het Consultatiebureau (Cb). Het Consultatie Bureau is een instituut binnen de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en wordt gefinancierd door de gemeente. Dit bureau verzorgt medische basiszorg en preventie bij alle kinderen van 0 tot 4 jaar en deze diensten zijn gratis. De instelling werkt adviserend vanuit de eerste lijn (zonder voorafgaande verwijzing) en staat open voor alle kinderen vanaf de geboorte. Vanaf het moment dat het kind 4 jaar oud is en naar school gaat, neemt de Jeugdgezondheidszorg die zorgplicht voor de kinderen van 4-19 jaar over. Als een kind 5 jaar is wordt het altijd opgeroepen door de schoolarts. Ook is er in groep 7 een Triage-onderzoek onder de leerlingen om hen op deze manier te volgen. Dit onderzoek wordt gehouden aan de hand van een formulier dat de leerkracht samen met de leerling en de ouders invult. Als er in de lijst met verzamelde gegevens opvallende dingen zijn, wordt een kind opgeroepen door de schoolverpleegkundige. Op deze manier, en door middel van het zorgoverleg, heeft de Jeugdgezondheidszorg voor de 4-19-jarigen zicht op de zorgleerlingen.

Vanuit het zorgoverleg wil men de school in voorkomende gevallen ondersteunen bij vraagstukken rond leerlingen en hen wegwijs maken in de mogelijkheden binnen hulpverlening. Daar waar nodig kunnen ouders en kinderen ook begeleid worden door de schoolverpleegkundige of de schoolmaatschappelijk werker.

Een schoolmaatschappelijk werker kenmerkt zich door het breed kijken naar de situatie. Het verhelderen en onderzoeken van meerdere leefgebieden zoals werk, financiën, wonen, onderwijs, sociale omgeving, gezinsrelatie enz. Een intakegesprek is heel belangrijk in de hulpverlening en is vrij uitgebreid. Daarbij kijkt een schoolmaatschappelijk werker naar de vraag achter de vraag, en heeft oog voor het proces. Een schoolverpleegkundige kijkt naar het medische gedeelte: naar de ogen, oren, het gewicht, de lengte enz. Daarnaast kan zij ingaan op de opvoeding en lichte opvoedingsondersteuning bieden aan de ouders. Zij hebben de taak om de kinderen in beeld te hebben en hun bevindingen bij te houden in het elektronisch kinddossier. Er zit ook overlap in de functie. Beiden kunnen ondersteunend zijn voor ouders in bijvoorbeeld de opvoeding en beiden hebben kennis van de sociale kaart. Zij kunnen elkaar aanvullen, van elkaar leren en bieden gezamenlijk een bredere deskundige ondersteuning voor de interne begeleider op school.

Tot zover deze inleiding op het werk van de schoolmaatschappelijk werker en de betrokken instanties. Laten we eens kijken hoe die werker te werk gaat en welke problemen hij of zij ontmoet.

Inleiding op de casus: twee nieuwe kinderen op school

Sinds een maand zijn er twee nieuwe kinderen op school, een meisje Manra van 6 jaar oud en haar broertje Diran, 5 jaar oud. Zij zijn kinderen uit een Marokkaans gezin, waarvan de ouders zijn gescheiden. De vader wil niets meer met het gezin te maken hebben, heeft moeder op school verteld. De kinderen zijn naar deze school gekomen, omdat de oude school gesloten is. Die vorige school, in Amsterdam, was een zwarte school. De moeder (M) heeft gezocht naar een school buiten Amsterdam, want dat vindt zij prettiger. Voor deze school koos ze bewust, omdat het een gemengde school is met weinig leerlingen en dus met kleine klasjes. Dit betekent dat er meer aandacht is voor het individuele kind.

Bij een schoolwisseling van kinderen vindt er altijd een overdracht plaats. Het overdrachtsdocument over deze kinderen meldt geen bijzonderheden over hen. De kinderen zijn sociaal en cognitief gemiddeld.

De school legt de situatie tijdens het zorgoverleg voor aan de schoolverpleegkundige en de schoolmaatschappelijk werker, want in de klas doen zich met de kinderen problemen voor. Omdat er al een mondelinge aanmelding voor het schoolmaatschappelijk werk is gedaan, kan de maatschappelijk werker de bespreking bijwonen. Er zijn wat gedragsproblemen met beide kinderen, maar van Diran hebben die ernstige vormen. Moeder wil graag hulp, maar waarbij is nog niet zo duidelijk. Daarom wordt er in het zorgoverleg besloten dat er een intake nodig is.

Bij het aanbieden van een hulpverleningstraject vanuit het schoolmaatschappelijk werk wordt breed gekeken naar alle leefgebieden. Er wordt een proces in gang gezet en er wordt niet direct een oplossing aangereikt.

De schoolmaatschappelijk werker vraagt de situatie uit bij de interne begeleider en probeert zo het probleem en de hulpvraag te verhelderen. Dat levert de volgende gegevens en observaties als resultaat.

Casusfase 1: aanmeldingsfase in de school

Wat ziet de school?

Meisje Manra, 6 jaar, groep 4.

Het is een vrolijk meisje al vraagt zij veel aandacht van de leerkracht bij de leerstof, maar ook sociaal gezien. Manra wil voortdurend dingen aan leerkracht vertellen, zoekt constant contact met leerkracht en is aanhankelijk. Ze doet wel mee met de klas en heeft een goede werkhouding. Ook wanneer moeder haar in de klas brengt, hangt ze erg aan moeder.

Jongen Diran, 5 jaar, kleuter, groep 2. Over hem maakt de school zich meer zorgen. Diran heeft op zijn vorige school kleuterverlenging gehad, waardoor hij dus iets langer dan gemiddeld heeft kunnen kleuteren. Sommige kinderen blijken nog niet toe aan groep 3 of zijn wel erg jong om al naar groep 3 te gaan, waarop besloten wordt het kind nog even in de kleuterklas te houden. Diran is een slimme jongen, maar heeft nog het sociaal-emotionele gedrag van een jonge kleuter. Hij is heel impulsief. Het is de leerkracht niet duidelijk of hij dit bewust zo doet, of dat hij dit doet vanuit bijvoorbeeld een moeilijke thuissituatie, of omdat hij daadwerkelijk een achterstand heeft. In het begin van het jaar kwam hij boos binnen. Hij kon schoppen en slaan, ook naar zijn moeder. De school zette een beloningssysteem in en dit werkt. Dit systeem houdt in dat, wanneer hij goed gedrag toont, hij een sticker krijgt en de leerkracht hier extra aandacht voor heeft. Zo is zijn positieve gedrag gestimuleerd en hierdoor gaat het al iets beter.

Aan het begin van de dag start de groep met het zitten in de kring. Hier is ruimte voor verhalen van anderen. Met een thema

van de juf praten de kinderen dan met elkaar. De juf geeft de structuur aan in deze gesprekken. In de kring luistert hij wel naar verhalen, maar hij staat dan ook steeds op. Als er iets te zien is, wil hij het oppakken en aanraken. Constant, elke dag. Alleen maar kijken lukt hem niet. Diran is snel afgeleid. Hij vraagt zich op school ook af waar zijn vader is. De interne begeleider weet niet wat de oorsprong kan zijn van de problematiek. Ze weet niet of ze moet denken aan een stoornis, de omgeving of genetische aanleg en wil de invloed hiervan zeker niet bij voorbaat uitsluiten. Diran kán wel rustig werken. Hij is ook getest door een logopediste om te kijken of hij dingen misschien niet begrijpt, maar hij scoorde bovengemiddeld op deze test.

Diran heeft invloed op de groep en de vele aandacht die hij nodig heeft, gaat ten koste van de andere leerlingen. Ook kan hij agressief zijn. Er is wel vooruitgang, dankzij afspraken en regels lijkt er wel een en ander te lukken, maar het blijft heel lastig. Dit probleemgedrag heeft ook invloed op zijn eigen cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling. Door zijn slechte concentratievermogen komt hij maar moeilijk tot werken in een klas en raakt hij achterop bij de andere kinderen. En door zijn gedrag heeft hij ook minder aansluiting bij hen; het spelen is voor hem ook moeilijker en hij laat (te) jong gedrag zien. Daardoor lukt het hem niet om goed mee te doen en sociale vaardigheden te leren als: op je beurt wachten, de leerkracht gehoorzamen en luisteren, zichzelf duidelijk uitdrukken enzovoort.

Zowel de juf als de interne begeleider hebben dit gedrag met de moeder besproken. Zij herkent en bevestigt hun waarnemingen: ook thuis wil hij altijd overal zijn, in alle kamers, voor de tv, in de keuken. Diran is een onrustig kind, zegt zij, maar dit komt door zijn enthousiasme.

Casusvragen

1. Welke vragen kun je stellen op basis van deze gegevens, vanuit het maatschappelijk werk tijdens het zorgoverleg?
2. Welke gevolgen kan het gedrag van Diran voor hemzelf hebben?
3. Welke andere acties zijn er denkbaar? Welke zijn mogelijk?
4. Welke hulp was er in het verleden? Is er nog? Wat is nog meer nodig?
5. Waarom wordt er niet direct doorverwezen naar een hulpverlenende instantie, maar zou men kennelijk de voorkeur willen geven aan een intake vanuit het schoolmaatschappelijk werk?
6. Waarom zou de sociaal verpleegkundige niet nu al een gesprek met de moeder aan kunnen gaan?
7. Welke acties kunnen door andere professionals in het zorgoverleg worden ondernomen om bij te dragen aan meer informatie over deze casus?
8. Wat kan de meerwaarde ervan zijn om het gesprek met de moeder door de schoolmaatschappelijk werker te laten voeren en niet door de school zelf?
9. Welke gegevens heb je nog nodig om conclusies te kunnen trekken?
10. Met welke methodieken kun je de leerkracht ondersteunen om het gedrag van Diran te verbeteren?

Bronnen:

Studieliteratuur:

Scalongne, N. (1999), *Schoolmaatschappelijk werk* (intakeprocedure, methodisch werken)

Scholte, Margot (2007), *Wegen en (blijven) overwegen – Intake en volgsysteem in het maatschappelijk werk*

Alle kansen voor alle kinderen – programma Jeugd en Gezin 2007-2011, programma ministerie Jeugd en Gezin

Eén gezin, één plan, Ministerie VWS

Internetlinks, websites met informatie over Schoolmaatschappelijk werk in het basisonderwijs en basistaken GGD:

www.kontext.nl (info over Schoolmaatschappelijk werk)

www.ggdkennerland.nl/client/2/?websiteid=2&contentid=4139&hoofdid=4137&paagetitle=Overleggen&target=basisonderwijs

www.ggdkennerland.nl/client/2/?websiteid=2&contentid=4154&hoofdid=4148&paagetitle=Onderzoeken

Verloop van de situatie: acties vanuit het zorgoverleg

De schoolverpleegkundige gaat achter dossiers aan om na te gaan wat er bekend is over Dirans voorgeschiedenis bij het Consultatie Bureau. Hij kan ook nog worden opgeroepen door de schoolarts, zodat hij vanuit die expertise bekeken kan worden. Misschien ziet hij of hoort hij niet goed; ook de invloed van medische factoren moeten worden vastgesteld of kunnen worden uitgesloten.

Het is de taak vanuit de Jeugdgezondheidszorg om kinderen te volgen. De GGD kan dossiers opvragen van het Consultatie Bureau. In zo'n dossier over Diran zou belangrijke informatie kunnen staan over de periode van zijn geboorte tot dat hij naar de basisschool ging, wat een en ander zou kunnen verklaren. Ook worden alle kinderen in het basisonderwijs in groep 1 gezien door de schoolarts en in groep 7 door een schoolverpleegkundige. Hier is dossier over opgemaakt, dus dat moet er ook over Diran zijn.

Naar aanleiding van het zorgoverleg neemt de schoolmaatschappelijk werker contact op met de cliënt, de moeder van Diran. Twee dagen na de aanmelding van Diran voor bespreking in het zorgoverleg heeft de schoolmaatschappelijk werker een (intake)gesprek met de moeder op school. Voor het gesprek is een uur beschikbaar en de moeder staat er positief tegenover.

In dit geval is ervoor gekozen om de intake op school te doen, omdat het duidelijk ook een probleem is waarmee de school worstelt en ook mee verder moet. In sommige gevallen is het fijner voor de cliënt om bij haar of hem op huisbezoek te gaan. Bijvoorbeeld wegens de privacy die dat brengt. Of om de betrokken ouder(s) meer op hun gemak te stellen, omdat het gesprek immers in een vertrouwde omgeving plaatsvindt. In sommige gevallen kan het gesprek ook nog op kantoor van de schoolmaatschappelijk werker plaatsvinden.

Casusfase 2: intakegesprek met moeder M.

Casusvragen:

1. *Bereid het intakegesprek met de moeder voor. Welke doelen zijn er?*
2. *Welke informatie heb je van haar nodig? Op welke wijze kun je die vraag om informatie het beste aan haar voorleggen?*
3. *Welke vragen ga je stellen? Wanneer is het intakegesprek geslaagd?*
4. *Met welke barrières moet je mogelijk rekening kunnen houden, gezien de aard van de problemen, gezien haar achtergrond, gezien de geschiedenis?*
5. *Welke gespreksmethodieken hanteer je?*
6. *Waar moet je op letten, uitgaande van de Wmo-gedachte?*
7. *Doe dit intakegesprek in een rollenspel met een medestudent als cliënt om je gespreksvaardigheden te oefenen. Laat medestudenten en de docent(en) dit observeren en bespreek dit gezamenlijk na.*

Bronnen:

Studieliteratuur:

Scalongne, N. (1999), *Schoolmaatschappelijk werk* (intakeprocedure, methodisch werken)

Scholte, Margot (2007), *Wegen en (blijven) overwegen – Intake en volgsysteem in het maatschappelijk werk*

Internetlinks, websites

Het gesprek met de moeder van de kinderen verloopt goed en levert extra informatie op, al is de taalbarrière soms een beetje lastig. Zij is open en blij dat er iemand met haar wil meedenken en wil ook graag wat ondersteuning krijgen. Zij kan echter niet duidelijk maken wat voor ondersteuning zij al heeft gehad van Bureau Jeugdzorg in Amsterdam; inmiddels is bekend dat dit bureau er al eerder bij betrokken is geweest.

De ouders van beide kinderen zijn in 2006 gescheiden. Er waren altijd al te veel spanningen in de relatie tussen de echtgenoten. Sinds 2008 zien de kinderen hun vader niet meer, omdat hij daar geen behoefte meer aan heeft. Al vanaf de scheiding of zelfs eerder is Diran heel druk in zijn gedrag, reageert hij impulsief en luistert hij niet goed, herinnert de moeder zich. De opvoedingsvaardigheden spelen in deze situatie ook wel een rol, maar wanneer de moeder hier bewuster mee bezig is verbetert de situatie tijdelijk een beetje. Beide kinderen geven aan haar aan dat zij hun vader missen. De moeder weet ook niet goed meer waar ze het verder moet zoeken en wil graag ondersteuning. De indruk ontstaat dat zij al heel veel dingen geprobeerd heeft om de situatie thuis op orde te krijgen. Hoewel Manra op school niet opvallend druk of ongehoorzaam is, kan zij zich erg aan mensen vastklampen. Ondanks eerdere vormen van hulpverlening blijft het storende gedrag van Diran zich voortzetten. Als moeder weet zij niet goed meer wat te doen en ook voor de school is de maat langzamerhand vol.

Tijdens het gesprek komt ze rustig en evenwichtig over. Zij is niet negatief over haar echtgenoot, maar ze wil het beste voor haar kinderen: dat staat bovenaan. Desgevraagd vindt ze het ook goed als de schoolmaatschappelijk werker contact wil opnemen met organisaties om haar heen. Op het eind van het gesprek blijkt dat achter haar instemming ook nog angst schuilgaat. *'Dit is toch wel goed voor Diran, hè? Het is het toch het beste voor Diran als het anders wordt?'* De maatschappelijk werker vraagt haar wat ze bedoelt. Met tranen in de ogen geeft ze aan dat ze wel wil dat Diran bij haar blijft wonen. Ze heeft gehoord dat kinderen soms uit huis geplaatst worden en is bang dat dit haar ook kan overkomen. Ook is ze bang dat Diran naar het speciaal basisonderwijs moet. Dat zou immers betekenen dat moeder faalt en daar zou ze zich voor schamen.

Op basis hiervan maakt de schoolmaatschappelijk werker een intakeverslag en bespreekt dit met de collega's van het schoolmaatschappelijk werk. Dit is een methodische stap in het proces door middel van collegiale toetsing. Hierbij wordt gekeken of het opgestelde hulpverleningsplan nog aspecten mist, of de hulpverlener nog rekening moet houden met zaken en er worden eventuele vragen voorgelegd aan de collega's.

Daarna wordt het hulpverleningsplan doorgenomen met de cliënt. Het doel hiervan is onder meer om te kijken of schoolmaatschappelijk werk en cliënt elkaar goed hebben begrepen. Men probeert aldus de doelen en verwachtingen scherp te krijgen, zodat beide partijen weten waaraan gewerkt gaat worden en door wie. In het volgende kader is dit bijgestelde verslag weergegeven.

Casusfase 3: opstellen van een eerste plan

Intakeverslag: de bovenstaande alinea's geven ook de inhoud weer van het intakeverslag dat van dit gesprek wordt opgemaakt. Op basis van dit verslag kan een actie/behandelplan worden opgesteld.

Casusvragen

Maak een actie/behandelplan aan de hand van het bijgevoegde format; analyseer hiertoe de casus nader m.b.v. de volgende vragen:

1. *Maak een probleemanalyse rond Diran. Welke problemen zou je kunnen formuleren op micro-, meso- en macroniveau?*
2. *Welke hypothesen zou je kunnen formuleren waarin de mogelijke oorzakelijke factoren voor zijn gedrag zijn aangegeven?*
3. *Welke maatregelen kunnen de effecten van die factoren positief of negatief beïnvloeden of neutraliseren?*
4. *Bij welke maatregelen kan worden aangesproken op de eigen kracht van de moeder of anderen uit haar netwerk? Hoe kan, indien nodig, haar eigen kracht worden geactiveerd?*
5. *Formuleer op basis van het voorgaande een hulpaanbod.*
6. *Wat zou vanuit het schoolmaatschappelijk werk het vervolg kunnen zijn?*

Bronnen:

Studieliteratuur:

Scalongne, N. (1999), *Schoolmaatschappelijk werk* (intakeprocedure, methodisch werken)

Scholte, Margot (2007), *Wegen en (blijven) overwegen – Intake en volgsysteem in het maatschappelijk werk*

Casussituatie vervolg

Na het intakegesprek houdt de schoolmaatschappelijk werker contact met de moeder en met de school. Met toestemming van de moeder deelt zij met de intern begeleider en de juf datgene wat nodig is voor de omgang met Diran in de klas. Vanuit de school/het zorgoverleg komt het idee naar voren om de opvoedingsmethodiek Triple P in te zetten. Triple P is een opvoedingsmethode die een hulpverlener op verschillende niveaus kan uitvoeren. Een schoolmaatschappelijk werker is opgeleid voor lichte opvoedingsondersteuning; dat betreft zowel de voorlichting als het doorlopen van een kortdurend traject met ouders. Het doel hiervan is dat ouders positief leren opvoeden door één concreet probleem aan te pakken. Ze moeten hiervoor doelen stellen, monitoren, lezen, huiswerk maken enz. Het vraagt behoorlijke inspanning van de ouders. Het achterliggende idee hiervan is dat het gedrag van het kind kan veranderen door een verandering in de opvoedingsstrategie van de ouder(s).

Voor een besluit om Triple P in te zetten is de beschikbare informatie over het gezin en Diran nog te onvolledig. Van de moeder heeft de maatschappelijk werker toestemming gekregen om de schoolarts in te schakelen en om contact op te nemen met Bureau Jeugdzorg in Amsterdam; bij de laatste instantie valt wellicht meer informatie te vinden over Diran uit het verleden.

Samenwerking met andere organisaties is binnen het schoolmaatschappelijk werk heel belangrijk. Men hoeft zo niet zelf het wiel opnieuw uit te vinden; bovendien kan men de hulpverlening aldus beter op eerdere hulpverleningstrajecten laten aansluiten en ervaringen verdisconteren in het overleg over de beste aanpak. Samenwerking met JeugdRiagg en Bureau Jeugdzorg komt dan ook veel voor: om door te verwijzen of voor nuttige informatie over eerder hulpverleningstrajecten.

Alles is steeds meer gericht op integrale samenwerking, waarbij de cliënt centraal staat en zelf wordt betrokken. De ontwikkelingen rond 'Eén gezin, één plan', in combinatie met de zorgcoördinatie en de verwijfsindex, brengen allemaal instrumenten om de integrale benadering te bevorderen en te verbeteren. 'Eén gezin, één plan' betekent dat er niet van alle kanten van de hulpverlening losse vormen van hulpverlening per familielid worden aangeboden, maar dat er gekeken wordt naar de samenhang en samenwerking tussen deze organisaties en hun aanbod, zodat men weet heeft van elkaar. Belangrijk hierbij is dat zowel cliënt als hulpverleners één aanspreekpunt hebben.

Hiervoor is coördinatie nodig; zorgcoördinatie is hier een voorbeeld van. Dit kan vanuit de GGD of vanuit Bureau Jeugdzorg geleverd worden. Iemand die verantwoordelijk is en aanspreekpunt voor alle betrokken instanties. De verwijfsindex is hiervoor een hulpmiddel. Wanneer een hulpverlener of een school zorgen heeft over een kind of gezin kan deze persoon dit melden in de verwijfsindex. Dit is een website waar je alleen kwijt kunt dat je een zorg hebt en noteren wie je bent. Inhoudelijk staat hier niets. Wanneer er meerdere hulpverleners of instanties een zorg hebben en dit hierin ook hebben gemeld, komt er een match en zoekt men contact met elkaar. Naar aanleiding hiervan kan ook gekeken worden wie de zorgcoördinator wordt en wie welke taken oppakt. Het bevordert de samenwerking tussen hulpverlenende instanties.

Nadere verdieping

1. *Bediscussieer de inzet van Triple P – welke voors zijn er, welke tegens?*
2. *Welke ondersteuning is er bij de opvoeding nodig? Hoe kan dit geboden worden?*
3. *Oriënteer je op de verwijfsindex. Bespreek de mogelijkheden. Zie je een noodzaak om het kind in de verwijfsindex te zetten? Licht toe, waarom wel of waarom niet?*
4. *Wat zou je vanuit de gedachte van 'Eén gezin, één plan' kunnen overwegen, en kunnen gaan doen?*

Bronnen:

www.nji.nl/eCache/DEF/1/25/462.html (Triple P)

www.positiefopvoeden.nl

www.multisignaal.nl (voor verwijfsindex)

Zoek op internet naar: 'Eén gezin, één plan'

Vanuit het schoolmaatschappelijk werk is dit een logische stap om een breed beeld te krijgen. Daarom maakt de schoolmaatschappelijk werker een telefonische afspraak met Bureau Jeugdzorg, met de hulpverlener die indertijd de casemanager was van het gezin van de moeder.

Casusfase 5 – Registratieverslag van telefoongesprek met casemanager Bureau Jeugdzorg inzake familie X

De casemanager van Bureau Jeugdzorg geeft aan de schoolmaatschappelijk werker het volgende aan:

M. is een betrokken, lieve, hardwerkende moeder die van 2006 tot en met 2010 vanuit Bureau Jeugdzorg begeleid is geweest. Door het bureau is 2,5 jaar daghulp ALTRA voor Diran gerealiseerd, omdat de jongen grenzen nodig had. Zijn gedrag had ook te maken met hoe hij reageerde op ouders en daarom was er daghulp en elke dag naschoolse opvang. De moeder had moeite met het aanbieden van structuur. Zij heeft ongeveer drie jaar thuis begeleiding gehad met 1 x per week

opvoedingsondersteuning thuis; dat komt neer op praktisch oefenen. Ook kreeg zij nog gesprekken over het gedrag van Diran vanuit de daghulp. M. weet het opvoedspreekpunt te vinden, en gaat hierheen met vragen.

Het gedrag van Diran op de school in Haarlem komt overeen met het gedrag dat hij aan het begin van de daghulp ook vertoonde. Maar ook dit is goed afgesloten.

Advies van Bureau Jeugdzorg: school moet structuur bieden, want dan gaat het goed. Dat heeft de dagopvang ook aangetoond en dit zou de school dus ook moeten doen. BJZ heeft veel geïnvesteerd met gewenste resultaat. Als het nu nog steeds moeilijk gaat, zou school ook weleens naar het jongetje zelf kunnen gaan kijken – zijn gedrag en niet direct naar moeder. School zou ABC-onderzoek kunnen aanvragen. Onderzoek dat gericht is op de capaciteiten en intelligentie van het kind en het sociaal welbevinden wordt hierin ook voor een klein gedeelte meegenomen. De school moet het maar eerst gewoon even aankijken, dan eventueel een onderzoek. Als er een uitslag van een onderzoek is kan de school altijd nog naar BJZ of eventueel de GGZ.

De casemanager zegt ook dat ze het niet heel goed kan beoordelen, want ze weet niet precies wat er speelt. Omdat het traject begin dit jaar is afgesloten, is er geen informatie meer beschikbaar over de daghulp. Zij onderstreept dat er alleen gewerkt is aan structuur.

Casusvragen:

1. *Wat verandert dit aan het beeld van de situatie? Welke vermoedelijke oorzakelijke factoren zijn al aangepakt en met welk resultaat?*
2. *Hoe zou je op grond van het voorgaande het eerdere plan willen bijstellen? Waarom c.q. op grond van welke redenen en mogelijkheden?*
3. *Wat kan er eerst nog verder worden gedaan om een goed beeld te krijgen van de situatie?*
4. *Wat kan er tussentijds vanuit het schoolmaatschappelijk werk aan ondersteuning worden geboden op school, en in de thuissituatie?*
5. *Oriënteer je op de mogelijkheden bij een instelling en doe concrete voorstellen.*

Bronnen:

www.altra.nl (biedt veel hulpverlening aan jeugd en ouders door detachering van allerlei professionals uit het welzijnswerk)

In de gesprekken met de moeder wordt ook aandacht besteed aan hoe in de omgeving krachten en hulpbronnen kunnen worden gemobiliseerd. Wat is haar netwerk? De maatschappelijk werker tekent met M. haar netwerk en zij zoeken daarin waar zij mogelijk steun kan krijgen. Ook wordt gekeken of er mannen zijn die een vaderfiguur voor de kinderen zouden kunnen zijn. Deze activiteit geeft haar het gevoel dat zij er niet alleen voor hoeft te staan. Zij wil Diran de kans op het beste onderwijs blijven bieden, en ze is bang om als alleenstaande moeder te falen. Ook is zij nog steeds bang dat haar kinderen uit huis gehaald zullen worden. De kans op uithuisplaatsing is er, zover de informatie duidelijk is, niet. Die vermoedelijk onterechte angst moet wel bij de moeder worden weggenomen, want een hulpverlening door psychiaters en psychologen, vanuit de GGZ, kan duidelijk maken wat er met Diran aan de hand is. Daar is wel een handtekening van beide ouders voor nodig. Na een paar gesprekken geeft de moeder eerst aan dat dit wel zal lukken, maar later blijkt dat zij niet weet hoe zij de vader kan bereiken.

De schoolarts roept de beide kinderen op voor nader onderzoek. Zij bespreekt de resultaten ervan in het zorgoverleg van de school met de interne begeleider, de sociaal verpleegkundige, de juf en de schoolmaatschappelijk werker. De visie van de schoolmaatschappelijk werker wordt gedeeld door de arts en ook zij denkt aan de GGZ. Daarnaast zou het voor Manra en Diran goed zijn als zij aan sport zouden doen. De maatschappelijk werker zegt toe dit met de moeder te bespreken en de

mogelijkheden en financiering ervan te (laten) bezien. In overleg met de schoolmaatschappelijk werker en de school besluit de schoolarts Diran te verwijzen naar de GGZ.

Tot slot heeft de schoolmaatschappelijk werker nog twee gesprekken met moeder. Het eerste is erop gericht dat de kinderen gaan sporten. Samen zoeken zij uit welke sport en waar. Diran wil op voetbal, en moeder pakt dit op met zijn oom, die op dit moment ook een vaderfiguur is voor Diran. Manra wil op zwemles en moeder heeft al een zwembad op het oog. De schoolmaatschappelijk werker zoekt uit wat voor financiële mogelijkheden er zijn en komt uit bij Dienst Werk en Inkomen van haar stadsdeel; zij komen voor een groot deel tegemoet in geld voor sport. De moeder neemt dit op met haar contactpersoon nadat de schoolmaatschappelijk werker het formulier heeft uitgelegd.

Het schoolmaatschappelijk werk laat het gezin pas los op het moment dat Diran onder de hoede is genomen van de GGZ, in dit geval een particuliere praktijk waarvan de zorgverzekering de behandelingen vergoedt.

Inmiddels heeft de vader zich gemeld en hij wil meewerken en tekenen voor hulpverlening vanuit de GGZ. Hij wil verder ook betrokken worden bij de gesprekken op school. Hier spreekt de schoolmaatschappelijk werker over met moeder en die is daar blij mee. Ook spreekt de schoolmaatschappelijk werker met de vader. Ze legt hem uit hoe belangrijk zijn rol is, maar ook dat het belangrijk is dat hij niet ineens weer verdwijnt, omdat de kinderen stabiliteit nodig hebben. Voor meer uitleg en tips over Diran en hoe de behandeling verder zal gaan, verwijst de schoolmaatschappelijk werker hem naar de particuliere GGZ-praktijk waar zij Diran zullen onderzoeken.

Op school koppelt de schoolmaatschappelijk werker het verloop kort terug, eerst telefonisch en later in het zorgoverleg. Het gezin is overgegaan naar de vervolghulpverlening, waar een contactpersoon de contacten met de ouders en de school onderhoudt.

Met moeder heeft schoolmaatschappelijk werk nog een afsluitend gesprek. Daarin wordt besproken hoe de hulpverlening voor haar is bevallen, tot wie ze zich voortaan kan richten, waar ze hulp kan vragen indien nodig, wat ze verwacht in de toekomst en waar ze aandacht voor moet hebben. Mocht het ooit weer nodig zijn, dan kan altijd schoolmaatschappelijk werk er weer bij betrokken worden om mee te denken. Aan de zijlijn zal dit ook gebeuren, in de zorgoverleggen. Hier worden de kinderen gevolgd. Als het goed gaat wordt dit ook duidelijk, en kan het kind weer van de lijst van de te bespreken leerlingen af. Maar steken de problemen naderhand toch weer de kop op, of komen er andere problemen bij, dan kan de intern begeleider te allen tijden het kind weer inbrengen in het zorgoverleg en het met de schoolmaatschappelijk werker en schoolverpleegkundige bespreken.